

Asia: VN/24516/2023

Asetusluonnos asukasvalinnan tulorajoista valtion tukemissa vuokra-asunnoissa

Enimmäistulorajojen käyttöönottamisen vaikutukset

Kannatatteko enimmäistulorajojen käyttöönottamista arava- ja pitkän korkotuen vuokra-asuntojen asukasvalinnassa?

En

Minkälaisia vaikutuksia enimmäistulorajojen käyttöönottamisella olisi mielestänne uusille asunnonhakijoille?

Asukasvalintaan vaikuttaa jo nyt hakijan asunnon tarve, tulot ja varallisuus. Etusijalle on asetettava asunnottomat ja muut kiireellisimmässä asunnon tarpeessa olevat, vähävaraisimmat ja pienituloisimmat hakijaruokakunnat. Aiempien selvitysten perusteella asunnoissa on havaittu asuvan pääasiassa pienituloisia asukkaita.

Järjestelmä toimii siis jo hyvin asuntojen kohdentamisessa pienituloisille ja eniten tarvitseville. Enimmäistulorajat todennäköisesti vain lisäävät järjestelmän aiheuttamaa byrokratiaa ja jäykkyyttä, tuomatta merkittäviä muutoksia tai säästöjä.

Ne voivat myös aiheuttaa perheille epävarmuutta ja kannustinloukkuja lisätyön vastaanottamiseen varsinkin kalliimpien asuntojen muuttovoittoalueilta, mikäli tulot ovat lähellä enimmäistulorajoja. Kalliimpien asuntojen alueille tarvitaan myös enemmän työvoimaa, jolloin enimmäistulorajat voivat pahentaa työvoimapulaa, mikäli työntekijät eivät saa sopivaa asuntoa alueelta.

Vuonna 2018 Sipilän hallitus poisti tulorajat, todeten: ”Tulorajojen poistaminen helpottaa asukkaiden mahdollisuuksia saada asumistarpeitaan ja käytettävissä olevia tulojaan vastaava asunto sekä joustavoittaa asukasvalintamenettelyä.” (Valtioneuvoston yleisistunto 1.2.2018).

Minkälaisia vaikutuksia enimmäistulorajojen käyttöönottamisella olisi mielestänne asunnon vaihtoa hakeville?

Koska myös asuntoa vaihtaessa hakijan asunnon tarve, tulot ja varallisuus on otettu huomioon, enimmäistulorajat todennäköisesti vain lisäävät järjestelmän aiheuttamaa byrokratiaa ja jäykkyyttä, tuomatta merkittäviä muutoksia tai säästöjä.

Ne voivat myös aiheuttaa perheille epävarmuutta ja kannustinloukkuja lisätyön vastaanottamiseen tai asunnon vaihtamiseen perheen elämäntilanteeseen paremmin sopivaksi, mikäli tulot ovat lähellä enimmäistulorajoja.

Erityisesti perheen kasvaessa yllätyksellisesti esimerkiksi monikkolasten (kaksoiset, kolmoset...) myötä, tarve asunnon vaihtamiseen voi olla suuri, mutta perheen tukiverkostojen ja elinympäristön pysyvyyden kannalta olisi tärkeää saada asunto samalta alueelta, mihin ainoa mahdollisuus olisi usein tuetun vuokra-asunnon vaihtaminen.

Asumisolosuhteiden pysyvyys on tärkeää lapsille ja heidän kehitykselleen, ja enimmäistulorajat voivat haitata sen toteutumista tarpeettomasti. Esimerkiksi uusperheen yhteenmuutto on iso muutos lapsille, jonka yhteydessä voi olla tärkeää saada pysyvyyttä muun elinympäristön osalta, eli pystyä vaihtamaan asuntoa saman asuinalueen ja esimerkiksi koulu- ja varhaiskasvatusalueen sisällä.

Esimerkiksi yhden vanhemman menehtyessä perheen tuloraja laskisi merkittävästi, ja asunnon vaihtaminen voi tulla tarpeelliseksi esimerkiksi asunnon kulujen tai tilatarpeen muutosten vuoksi. Tällöin olisi tärkeää varmistaa, että perheellä on mahdollisuus tuloistaan huolimatta jäädä nykyiselle asuinalueelleen tai sen läheisyyteen, jotta ei syntyisi lisäkuormitusta jo suuren ja vaikean elämänmuutoksen keskelle.

Minkälaisia vaikutuksia enimmäistulorajojen käyttöönottamisella olisi mielestänne vuokrateloyhteisölle ja/tai kunnalle?

Enimmäistulorajoilla voi olla hallintoa lisääviä vaikutuksia, tuomatta lopulta merkittäviä muutoksia asukkaiden valintaan, joka jo nyt tehdään asukkaiden tulojen, varallisuuden ja tarpeen näkökulmasta.

Tuloraja on kiinteä arviointikriteeri, joka ei osta huomioon palkka- ja asuntohintakehitystä, mutta jonka kohdalla kuitenkin joudutaan myös arvioimaan, poiketaanko siitä henkilön/perheen elämäntilanteen vuoksi.

Muuttotappiokunnissa asuntojen täyttäminen kriteerien mukaan voi osoittautua haasteelliseksi, ja kalliimmilla seuduilla tuloraja voi haitata asuntojen tarjoamista tarvitseville ja alueella tarvittavalle työvoimalle lisäten työvoimapulaa. Tulorajat voivat myös lisätä asuinalueiden eriytymistä.

Minkälaisia vaikutuksia enimmäistulorajojen käyttöönottamisella olisi mielestänne yhteiskunnallisesti?

Enimmäistulorajat voivat lisätä järjestelmän joustamattomuutta ja byrokratiaa, sekä haitata asuntojen päättymistä tarvitseville ja niiden täyttämistä muuttotappioalueilla. Enimmäistulorajat voivat myös lisätä työvoimapulaa kalliimmilla asuinalueilla, jos työntekijöille ei löydy asuntoja, joiden myötä he voisivat ottaa töitä vastaan. Rajat voivat siis lisätä työelämän kohtaanto-ongelmia.

Joustava järjestelmä ja viranomaisten harkintavalta ottaisi paremmin huomioon muuttuvat elämä- ja perhetilanteet. Järjestelmän tulisi tukea pysyviä myönteisiä siirtymiä, kuten tulojen lisäämistä pysyvästi ja perheelle sopivan pysyvän kodin löytämistä sekä elinympäristön ja tukiverkoston vakiintumista.

Enimmäistuloraja voi haitata pyrkimyksiä kohti monipuolista asukasrakennetta ja sosiaalisesti tasapainoisia asuinalueita. Mahdollisia vaikutuksia ovat asuinalueiden kasvava eriytyminen, joka on erityisen haitallista huono-osaisemmillä alueilla kasvaville lapsille ja nuorille. Heille olisi tärkeää nähdä myös pysyviä myönteisiä siirtymiä kohti parempiosaisuutta omassa asuinympäristössään.

Toisaalta asunnon vaihtajien osalta elinympäristön pysyvyys olisi tärkeää lasten ja nuorten tasapainoisen kasvun edistämiseksi.

Ehdotetut enimmäistulorajat

Miten hyvin ehdotetut tulorajat ohjaisivat asunnot pienituloisille?

En osaa sanoa

Tähän voitte perustella vastausta edelliseen kysymykseen.

Koska asunnot myönnetään jo nyt hakijan tarpeen, tulojen ja varallisuuden mukaan, on vaikea nähdä, miten tulorajat muuttaisivat pienituloisille ohjausta. Sen sijaan, ne voivat lisätä byrokratiaa ja järjestelmän joustamattomuutta kaikille.

Olisiko ehdotetuilla tulorajoilla vaikutusta asuinalueiden eriytymiskehitykseen?

Kohtalaisesti

Tähän voitte perustella vastausta edelliseen kysymykseen.

Erytisesti tulorajan lähellä oleville hakijoille ja perheille tulorajat voivat aiheuttaa kannustinloukkuja, ja pienentää sopivien asuntojen hakemista, niiden täyttymistä ja pyrkimyksiä nostaa tulojaan

tulorajan yli. On myös vaarana, että asuntoja muuttotappioalueilla jää täyttämättä, mikä lisää eriytymiskehitystä.

Poikkeaminen enimmäistulorajoista

Miten hyödyllisenä pidätte ehdotusta siitä, että asunnonhakijan muualla pysyvästi asuva alle 18-vuotias lapsi voitaisiin ottaa huomioon hakijan (yleensä etävanhemman) enimmäistulorajaa määriteltäessä, jos hakija ei muuten kykenisi hankkimaan lapsen hoidon kannalta tarvetta vastaavaa asuntoa?

Pidämme tätä välttämättömänä osana esitystä. Hallitusohjelman mukaan hallitus edistää vuoroasuvien lasten vanhempien tasaveroista asemaa. Lapsi voi olla kirjoilla vain yhdessä kodissa, yhden vanhemman luona, joten tämä ehdotus ottaa huomioon hyvin myös etävanhemman, jonka luona lapsi ei ole kirjoilla, mutta jonka luona lapsi säännönmukaisesti tosiasiasa asuu.

Tämä kirjaus on erittäin tärkeä myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja huostaanotettujen lasten oikeuksien kannalta.

Miten hyödyllisenä pidätte asukasvalinta-asetuksen 7 §:n mukaista tilapäistä poikkeamislupaa (yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaiset ja tarpeelliset tilanteet sekä erittäin kiireelliset tilanteet) enimmäistulorajoista poikkeamisen kannalta?

Pidämme erittäin tärkeänä, että sääntelyssä on viranomaisille harkintavaltaa hakijan ja perheen tilanteen ja sen muutosten huomioon ottamiseen. Näin voidaan ottaa huomioon esimerkiksi perheenjäsenten menehtymisen tai vakavan sairastumisen aiheuttama tilanne ja elämänmuutos, monikkolasten syntymä, lapsen adoptio tai lapsen sijoittaminen tai huostaanotto kodin ulkopuolelle.

Miten hyödyllisenä pidätte asukasvalinta-asetuksen 8 §:ssä säädettyä poikkeamismahdollisuutta (kun asukasvalintaperusteiden mukaiset edellytykset täyttäviä hakijoita ei ole) enimmäistulorajoista poikkeamisen kannalta?

Pidämme erittäin tärkeänä, että sääntelyssä on viranomaisille harkintavaltaa asuntojen täyttämiseksi, ja hakijan ja perheen tilanteen ja niiden yllättävienkin muutosten huomioon ottamiseen.

Muuta lausuttavaa asetusluonnoksesta

Voitte kirjoittaa muut kommenttinne asiasta tai tarvittaessa koko lausunnon alla olevaan tekstikenttään

Monimuotoiset perheet -verkosto ei kannata lisäsääntelyä ja hallintoa heikommassa asemassa oleville ihmisille suunnatuissa palveluissa, jotka myös kuormittavat palveluiden järjestäjiä ja viranomaispäätöksentekoa. Lisäsääntely voi myös aiheuttaa ennalta-arvaamattomia kannustinloukkuja ja esteitä myönteisiin siirtymiin elämässä, sekä lisätä segregatiota.

Lisäsääntely voi myös haitata perhe- ja elämäntilanteiden muutoksiin sopeutumista ja lasten elinympäristön pysyvyyden säilyttämistä muuttuvissa elämäntilanteissa. Tulorajat voivat haitata esimerkiksi uusperheen yhteenmuuttoa tai vanhemman menetykseen sopeutumista.

Mikäli enimmäistulorajat otetaan käyttöön, verkosto pitää tärkeänä, että niistä voidaan poiketa hakijan, asujan ja perheen elämäntilanne ja asuntojen tarjonta sekä asuinympäristöjen moninaisuus huomioiden. Lakiin asetettu euromäärä ei ota huomioon palkkojen eikä asuntojen hintojen muutoksia, ja lain vaikutuksia sekä lain muutostarpeita onkin tarkasteltava määräajoin.

Enimmäistulorajassa tulee ottaa huomioon kaikki lapset, joista asunnon hakijalla tai vaihtajalla on huolto- ja/tai elatusvastuuta kunnan toimielimen tai hyvinvointialueen vahvistaman sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen mukaisesti, myös silloin, jos lapsi on sijoitettu tai huostaanotettu hakijan kodin ulkopuolelle (mikä ei poista elatusvelvollisuutta lapsesta).

Kirjaus siitä, että enimmäistulorajoista voidaan poiketa vain asukkaasta riippumattomasta syystä lisää hallinnollista taakkaa johtaen arviointiin siitä, mikä on asukkaasta riippumaton syy. Arvioinnin kannalta hankalia tilanteita voivat olla esimerkiksi työpaikan vaihtaminen, lapsen sijoitus tai huostaanotto kodin ulkopuolelle tai lapsen elinympäristössä ja turvaverkoissa tapahtuvat muutokset, joiden myötä muuttaminen olisi lapsen edun kannalta tarpeellista (vaikkei välttämätöntä).

Verkosto esittää kirjauksen poistoa, tai täsmennystä niin, että asukkaasta riippumattomiksi syiksi lasketaan esimerkiksi hakijan elämäntilanteen kannalta sopivampaan työpaikkaan vaihtaminen sekä lapsen elinympäristössä tai turvaverkoissa tapahtuvat muutokset, joiden myötä asunnon vaihtaminen palvelisi lapsen etua, vaikkei olisi ehdottomasti välttämätöntä.

Kolu Emma

Monimuotoiset perheet -verkosto - Johtava asiantuntija